

Leśne ogrody

Rozwiązaniem, które pozwala na łączenie wielu gatunków roślin, są leśne ogrody. Są to ogrody zaprojektowane na wzór naturalnego lasu, z kilkoma piętami roślinności. Są więc w nich drzewa o różnej wysokości, wysokie krzewy, posadzone pomiędzy wysokimi drzewami lub pod ich koronami, niskie krzewy, na przykład porzeczki, rośliny zielne, rośliny okrywowe, pnącza oraz rośliny uprawiane ze względu na ich korzenie lub bulwy, które stanowią najniższe piętro. Plony z leśnych ogrodów są bardzo różnorodne, mogą one zapewniać owoce, orzechy, liście do sałatek, zioła, przyprawę, grzyby, soki roślinne, paszę dla zwierząt, drewno na opał, wiklinę, tyczki, włókna do wyrobu lin, rośliny do wyrobu mydła, barwniki, a także miód. Dzięki temu, że rosną w nim rośliny, które wiążą azot, jak łubin, oliwnik czy robinia akacjowa, a także gromadzą minerały zawarte głęboko w glebie, jak na przykład żywakost, leśny ogród może niemal sam się nawozić. Sadzi się w nim również rośliny przyciągające drapieżne owady, takie jak koper, wrotycz czy lucerna oraz rośliny aromatyczne, których olejki lotne odstraszałyby szkodniki. W leśnym ogrodzie Martina Crowforda, na południu Wielkiej Brytanii, jest na przykład mnóstwo aromatycznej mięty i to różnych odmian (w tym mięta jabłkowa). Leśny ogród wymaga sporo pracy przy jego zakładaniu, jednak potem ilość czasu, którą trzeba poświęcić na jego utrzymanie, jest znacznie mniejsza niż w przypadku ogrodu warzywnego. No i nie trzeba go przekopywać.

Martin Crowford w leśnym ogrodzie w Dartington, Wielka Brytania.

Leśny ogród przy szkole Margaret Macmillan w Londynie.

Zdjęcia: London Permaculture/Flickr.

Pierwszy leśny ogród w Europie założył Robert Hart w Wielkiej Brytanii, około 25 lat temu, a jego książka „Forest Gardening” zainspirowała wiele osób do tego, by zająć się leśnymi ogrodami. Z kolei w tropikach leśne ogrody są uprawiane od dawien dawna, zarówno w Afryce, Ameryce Południowej czy w Azji. Słynne są leśne ogrody z Kerali, stanu na południu Indii, gdzie, w jednym z nich, na powierzchni zaledwie 0,12 hektara, naliczono 23 palmy kokosowe, 12 drzew goździkowych, 56 bananowców, 49 ananasów i 30 pnącza pieprzu. Leśne ogrody, nawet o małej powierzchni, mogą zapewnić źródło utrzymania dla dużej liczby osób. W związku z tym, że można w nich uprawiać nie tylko jedzenie, lecz także rośliny lecznicze czy drzewa na drewno do budowy domów, mogą one dostarczać ludziom niemal wszystko, co jest im potrzebne do dobrego życia.

Leśne ogrody mają jeszcze jedną zaletę – pomagają chronić klimat. W związku z tym, że leśny ogród jest, z ekologicznego punktu widzenia, właściwie tym samym, co naturalny las, będą one ochładzać lokalny klimat i przyczyniać się do powstawania chmur tak samo, jak zwykły las. A przy tym wszystkim mogą zapewniać ludziom dostatnie życie. Mając odpowiednie umiejętności i środki, można je zakładać na zniszczonych glebach, które dziś są nieuprawiane i jeżeli zrobi się to na dużą skalę, to można będzie wpłynąć nie tylko na lokalny klimat, ale na klimat całej Ziemi. Organizacja WeForest proponuje zalesienie 20 milionów km² terenów, przede wszystkim tych, na których niegdyś rósł tropikalny las (dla porównania: powierzchnia Polski wynosi trochę ponad 312 tys. km²). Szacuje się, że dzięki temu pokrywa chmur na Ziemi może zwiększyć się o ok. 2%, a przez to średnia temperatura całej planety zmniejszy się. Jak to jest możliwe? Lasy nie tylko ocieniają glebę i w ten sposób chłodzą powietrze. Działają jak pompy, wyciągające z gleby wodę, która następnie wyparowuje i tworzy chmury. Pyłki i inne drobiny, które unoszą się nad lasem, pomagają tworzyć chmury, gdyż stanowią jądra kondensacji dla kropel wody. Chmury tworzące się nad lasem są przenoszone przez wiatr w głąb lądu, a następnie pada z nich deszcz. Potem proces ten

powtarza się i w ten sposób lasy pomagają w dostarczaniu wody w głąb ładu, jak dzieje się to na przykład w Brazylii. Gdy las zostaje wycięty, to region staje się bardziej suchy i średnia roczna temperatura rośnie.

Jest jeszcze jeden efekt, w którym drzewa są związane z wodą. Zimne liście drzew stanowią także powierzchnię, na której w nocy skrapla się para wodna zawarta w powietrzu, zatem drzewa pomagają w nawadnianiu nie tylko poprzez odparowywanie wody, lecz również zapewniając powierzchnię do kondensacji pary wodnej.

Marcin Gerwin

Źródło:

Marcin Gerwin, „Żywność i demokracja. Wprowadzenie do suwerenności żywnościowej”, Polska Zielona Sieć, Kraków 2011.

Ogród leśny (Forest Garden) – sposób produkcji żywności i gospodarowanie przestrzenią, w którym ogród z roślinami uprawnymi takimi jak drzewa owocowe i orzechy, pnącza, krzewy owocowe, zioła, grzyby, warzywa prowadzony jest w sposób odwzorowujący zależności ekosystemu leśnego. Rośliny tworzą uzupełniającą się pionowo przestrzeń. Dobór roślin uwarunkowany jest także ich wzajemnym pozytywnym oddziaływaniem. Tworzone są w ten sposób „gildie” wykorzystujące właściwości różnych roślin tak by wspierała się nawzajem lub by wspierały konkretną roślinę (lub grupę roślin). Np. od północnej strony ogrody posadzone są duże drzewa, których celem jest ochronić dom od silnych wiatrów. Drzewa w leśnym ogrodzie szczepi się mikoryzą grzybów jadalnych co dodatkowo znacznie poprawia kondycję drzew. Pod jabłonią można posadzić np. czosnek, szczypiorek czy inne rośliny bulwiaste, których zadaniem jest uniemożliwienie wzrostu traw, które utrudniają wzrost oraz ograniczają plonowanie drzew i konkurują z nimi o wodę i składniki mineralne. Krwawnik, cykoria podróżnik, żywokost lekarski wydobędą z głębi gleby potrzebne mikro i makro elementy. Rokitnik zwyczajny daje wartościowe owoce ale też wiąże azot z powietrza używając glebę. Bulwy topinamburu (słonecznika bulwiastego) mogą służyć za pokarm i dla ludzi i gryzoni. Te ostatnie zostaną w ten sposób odciągnięte od podgryzania korzeni drzew. Koper, krwawnik, melisa, mięta dostarczają owadom nektaru i pyłku oraz ograniczają rozwój szkodników. Chwastom jako roślinom pionierskim dużo trudniej jest wyrosnąć w ogrodzie leśnym w jego późniejszym stadium sukcesji (w klimaksie). Projektowaniem ogrodów leśnych zajmuje się permakultura. – Red.

Agroleśnictwo (Agroforestry) – rodzaj polikultury czyli uprawy różnych gatunków roślin na danym obszarze, np. mieszanek roślin uprawnych, drzew z roślinami uprawnymi. Agroleśnictwo łączy pielęgnację drzew i krzewów leśnych z działalnością agro- i zootechniczną na tym samym terenie, uwzględniającą ekonomiczne, ekologiczne i kulturowe funkcje tego terenu występujące jednocześnie lub w następujących po sobie okresach czasu. Przykłady: las pastwiskowy, uprawa kukurydzy wśród palm uprawianych dla owoców oraz akacji będących źródłem środka przeciwko malarii (Burkina Faso), czy np. uprawa „shadow grow” - w cieniu posadzonych drzew lub w cieniu drzew lasu deszczowego (pierwotnego lub po naturalnej regeneracji) – m.in. wanilii (rejon Mananara na północy Madagaskaru) lub kakao (rejon Talamanka we wschodniej Kostaryce). – Red.

Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć
ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków

tel. +48 12 431 28 08, fax +48 12 431 28 08
e-mail: info@zielonasiec.pl

Polska Zielona Sieć
www.zielonasiec.pl, www.ekonsument.pl

Publikacja powstała w ramach projektu realizowanego przy wsparciu finansowym Unii Europejskiej. Publikację sfinansowano ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Za treść publikacji odpowiada Polska Zielona Sieć, poglądy w niej wyrażone nie koniecznie odzwierciedlają oficjalne stanowisko Unii Europejskiej.

